

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Пастухова Олександра Валерійовича

«Сольне виконавство на фаготі:

історична генеза та сучасні трансформації»

представленої на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03. – музичне мистецтво

Музично-інструментальне мистецтво сучасного нам періоду демонструє підвищення інтересу до сольного виконавства, що аргументується не лише історичними та культурологічними проблемами сьогодення, але стрімким вдосконаленням художньої якості сольного концертного музикування, підвищенням глядацького запиту до ознайомлення з виразними особливостями різних інструментів, зростанням кількості композиторських творів, написаних для інструментів-solo. Особливу цікавість викликають процеси, що виводять на авансцену сольного виконавства інструменти, які традиційно визнавались переважно оркестровими, зокрема, це стосується і фаготу.

Традиційно, методологічні матеріали, наукові дослідження, етнографічні та фольклорні джерела є засадничими при визначенні поняття «музично-інструментальна творчість»; аналіз різноманітних концертних, мистецьких, конкурсно-фестивальних заходів дає уявлення про розвиток музично-інструментального виконавства в цілому та в окремих галузях. Разом з тим, практична відсутність історично, практично та теоретично аргументованих досліджень про фаготове сольне виконавство, про його генезу, шляхи розвитку та сучасні тенденції сформували беззаперечну актуальність представленої роботи.

Обрана О.В. Пастуховим тема – «Сольне виконавство на фаготі: історична генеза та сучасні трансформації» – є цікавою та значущою, як з огляду на

унікальність заявленої проблематики, так і на потребу дослідження та систематизації історичних та виконавських процесів в галузі фаготового виконавства.

В історичному та виконавському музикознавстві вперше надана історична оцінка творчому доробку композиторів, які створювали репертуарні основи для фаготового виконавства; запропонована ретроспекцію явищ конкурсної практики та висвітлена унікальна інформація про діяльність творчих спільнот та асоціацій в контексті їх організаційної, виконавської, наукової, просвітницької діяльності тощо. Надзвичайно важливим досягненням є введення до наукового обігу виконавського аналізу значної кількості сучасних творів для фаготу-соло, а також матеріалів періодичних фахових наукових видань Міжнародної асоціації подвійної тростини. З точки зору виконавця-практика значущим є також презентація широкого репертуарного переліку для фагота-соло, що представлено як авторськими творами, так і перекладеннями; офіційних сайтів виконавських конкурсів, інформаційних бюлетенів тощо. Таким чином, представлене дослідження є системним та комплексним; заявлена проблематика та хід дослідження охоплюють коло наукових інтересів музичної культурології, музикознавства, історії виконавства, інструментознавства.

Розділи дисертації логічно пов'язані між собою, а виклад матеріалу є докладним. Структура дисертації відображає її концептуальну направленість та дозволяє виокремлювати магістральні напрями: історичні та соціокультурні передумови розвитку фаготового сольного виконавства; основні тенденції розвитку фаготового виконавського мистецтва; виконавські, композиторські характеристики творів для фагота-соло; вплив провідних корифеїв на розвиток фаготної музики; традиції та новації композиторських інтенцій та виконавської специфіки в музично-інструментальній творчості, зокрема фаготній. Викладення матеріалу демонструє практичну оснащеність, високі аналітичні можливості і надзвичайну зацікавленість та вимогливість автора.

Обрана тема дослідження та поставлена мета зумовили появу комплексних завдань і дисертація виконана у відповідності до них, а мета дослідження – «простежити та систематизувати закономірності розвитку сольного виконавства на фаготі в аспекті історичної генези і сучасної сольної практики» (с.5) – досягнута. У висновках відбито підсумки дослідження, формулюються положення, які мають перспективне значення для подальших музично-історичних, теоретичних, методичних та науково-практичних розробок. Таким чином, висновки дисертації мають повний і вичерпний характер.

Поваги заслуговує і представлена до нашої уваги джерельна база роботи. Дисертант звертався як до фундаментальних робіт теорії музичної інтонації, музичних жанрів та стилів (Б. Асаф'єв, М. Арановський, В. Назайкінський, В. Медушевський та ін.), так і до робіт науковців-сучасників (С. Шип, Н. Александрова, В. Громченко та ін.). Справжнім скарбом для аналітичного музикознавства, інструментознавства, практичного виконавства стає та теоретична основа дослідження, де представлено праці з історії та теорії виконавства на дерев'яних духових інструментах, методики виконавства, органології та акустики; а також аналітичні матеріали, які дозволили розглянути провідні явища сучасної виконавської фаготної практики. Все це дозволило ввести до наукового обігу цікаві фахові матеріали, а також аргументувати узагальнення автора щодо специфіки розвитку музичного інструментарію, жанрово-історичних та жанрово-стильових особливостей функціонування фаготної виконавства, тощо.

Без сумніву, положення дисертації знайдуть своє практичне застосування, не тільки у викладанні інструментознавства, музично-історичних та музично-методичних дисциплін, а також у практичній діяльності педагогів та виконавців. Ясна побудова, стрункість викладення, наочність представленої концепції дозволяють включити основні положення та результати дослідження до курсів,

які викладаються у спеціальних музичних навчальних закладах, а також на музичних відділеннях педагогічних вузів та училищ.

Разом з визначенням позитивних рис роботи виникають деякі зауваження і запитання до дисертанта:

1. Загальна структура дисертація представлена історичним аспектом проблеми (Розділ I) та виконавським (Розділ 2). На наш погляд, методологічний третій розділ значно підсилив би практичну значущість роботи.

2. Розглядаючи «основні тенденції у фаготному виконавстві вінця ХХ – початку ХХІ століття» (підрозділ 1.2.), автор дисертації, на наш погляд, дуже слушно вказує на той факт, що в означений період значно підсилювався інтерес композиторів до фаготу, його органологічних, тембрових, виконавсько-технічних можливостей та характеристик. І хоча в подальшому викладі дисертант зосереджує увагу на специфіці виконавських конкурсів, товариств, міжнародних асоціацій, все ж таки звучить та думка, що перед сучасним виконавцем постає розширений ряд завдань, що включає як традиційні підходи, так і необхідність засвоєння новітніх технік, методів тощо. Чи представляється можливим хоча б стисло окреслити палітру цього комплексу нових виконавських завдань?

3. Звертаючись до підрозділу 2.1. – «Видатні особистості в історії фаготної музики», наголосимо, що автор надає декілька ракурсів в розгляді постатей корифеїв фаготового мистецтва: інструментотворчий, виконавський, педагогічний, науковий. Такий хід думок дисертанта привернув особливу увагу опонента і зумовив питання: Яку роль сучасні твори для фагота соло відіграють в педагогічному репертуарі різних рівнів навчання? Якими вбачає автор перспективи розвитку української виконавської школи гри на фаготі?

4. В підрозділі 2.2. – «Інтерпретологічний аналіз творів для фагота solo» – автор докладно презентує виконавський аналіз дуже цікавих творів для фагота solo»: тут представлені і авторські композиції, і перекладення; автор також підкреслює наявність «цікавих жанрових інтерпретацій». Разом з тим, в

ключових словах привертає увагу поняття про жанрово-стильові трансформації. Хотілося б уточнити: чи можна наразі говорити про типологію чи певну класифікацію жанрово-стильових трансформацій?

5. І продовжуючи попереднє питання: серед творів, які представлені в аналітичному розділі досить багато композицій написаних з використанням сучасних композиторських технік. Надзвичайно цікавим є питання: чи існує взаємозв'язок між органологією фагота та появою в репертуарі фагота соло великої кількості згаданих творів?

Висловлені зауваження не впливають на надзвичайно позитивне враження щодо представленої на рецензію роботи, а лише вказують на зацікавленість проблематикою, яку обрав О.В. Пастухов.

Зміст автореферату та основних публікацій за матеріалами дисертації відповідають основним положенням дослідження. Матеріали дисертації мають достатню апробацію; приклади та виконавські підходи аргументують історичні та теоретичні позиції дослідження.

Вважаємо, що дисертація Пастухова О.В. «Сольне виконавство на фаготі: історична генеза та сучасні трансформації» є завершеним самостійним дослідженням, яке ґрунтується на засадах історичного музикознавства та інструментознавства, має міцне виконавське підґрунтя та відкриває подальші перспективи для вивчення музично-історичних, жанрово-стилістичних закономірностей розвитку музичного інструментарію, виконавства на духових інструментах, зокрема на фаготі. Таким чином, матеріали дослідження відповідають спеціальності 17.00.03 – музичне мистецтво.

Виходячи з вищезазначеного: дисертація «Сольне виконавство на фаготі: історична генеза та сучасні трансформації» подана на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства відповідає вимогам ДАК МОН України щодо змісту та структури кваліфікаційних робіт даного рівня, а її автор Олександр

Валерійович Пастухов заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.

Заслужений діяч мистецтв України,
Кандидат мистецтвознавства, професор,
Завідувач кафедри духових та ударних інструментів,
Одеської національної музичної академії
імені А.В. Нежданової

Буркацький З.П.

